

STANDPUNT

De invoering van het gebruik van de polygraaf in het Wetboek van Strafvordering (wetsvoorstel 0577/001)

1. Context

Op 11 oktober 2019 werd een wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering inzake het gebruik van de polygraaf ingediend. Het wetsvoorstel zou een artikel 112*duodecies* invoegen in een nieuw hoofdstuk VII*sexies* van het Wetboek van Strafvordering, getiteld 'De polygraaftest'.

Het gebruik van de polygraaf of leugendetector is tot op heden niet wettelijk gekaderd en wordt enkel op niet-bindende wijze geregeld door een vertrouwelijke ministeriële omzendbrief van 13 februari 2003 en de omzendbrieven van 6 mei 2003 (COL 3/2003) en 23 september 2011 (COL 8/2011, in de herziene versie van 18 oktober 2018) van het College van procureurs-generaal. Het Hof van Cassatie aanvaardt eveneens het gebruik van de polygraaf in het strafonderzoek, voor zover de betrokkene er vrijwillig aan meewerkt en zich op elk ogenblik kan terugtrekken.

De wetgever wil met dit wetsvoorstel en de codificatie van de polygraaftest beter voldoen aan de vereisten uit het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, in het bijzonder met betrekking tot de inmenging in het privéleven van personen zoals gewaarborgd door artikel 8 EVRM.

2. De OVB is geen voorstander van de polygraaftest ... en dat is niet gelogen

a. *Betrouwbaarheid en impact*

De OVB erkent dat de wettelijke verankering in het Wetboek van Strafvordering van een praktijk die reeds vele jaren wordt toegepast op basis van enkele omzendbrieven, het rechtszekerheidsbeginsel bevordert. Desalniettemin is zij radicaal gekant tegen het gebruik van de polygraaftest *in se* en bijgevolg ook tegen een wetsvoorstel dat het gebruik van dergelijke test verder valideert en de rechtswaarborgen in het kader van de test niet verder uitbreidt.

De resultaten van een polygraaftest zijn allesbehalve 100 procent sluitend. De polygraaf detecteert immers geen leugens, maar tekent enkel bepaalde lichamelijke reacties op bij de gegeven antwoorden. Leugenachtige reacties worden met andere woorden gedetecteerd op basis van de analyse van psychofysiologische reacties van een individu. De OVB wijst op het gevaar daarvan bij de normalisering en het potentieel frequentere gebruik van de

onderzoekstechniek ten gevolge van de codificatie. Hoewel het wetsvoorstel expliciteert dat de resultaten van de polygraaftest niet als zelfstandig bewijs mogen worden gebruikt en enkel in aanmerking mogen worden genomen als zij steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen (§11), is het onzeker of de bevindingen niet onbewust zullen meespelen bij de rechterlijke beoordeling. Zelfs als beroepsrechters de waarde van de polygraaftest correct blijven inschatten, dan nog stelt zich de vraag of we dat kunnen verwachten van een lekenjury voor het Hof van Assisen.

In zekere zin bezondigt de wetgever zich hier zelf al aan in het voorstel. De OVB dient immers te wijzen op de foutieve omschrijving van het materieel toepassingsgebied van de polygraaftest in §2 van het voorgestelde artikel 112duodecies Sv. Die bepaling stelt dat een polygraaftest enkel afgenomen kan worden in het geval van een misdaad of wanbedrijf. In de Franstalige tekst wordt dat: “*si un crime ou un délit a été commis*”. Op het moment van het uitvoeren van de test zal de rechter echter nog ten gronde moeten beoordelen of er sprake is van een misdaad of een wanbedrijf. Tot op dat punt kan er geen sprake zijn van de gepleegde misdaad of het gepleegde wanbedrijf.

b. Rechtswaarborgen

De OVB merkt op dat de waarborgen zoals geformuleerd in de omzendbrieven op dezelfde manier gegarandeerd blijven in het wetsvoorstel. Zo zal de test enkel afgelegd kunnen worden op vrijwillige basis en zal de betrokken persoon op eender welk ogenblik de test kunnen stopzetten of het lokaal kunnen verlaten. Als de procureur des Konings of de onderzoeksrechter een dergelijke test voorstelt, zal de betrokken persoon dus zijn of haar toestemming daarvoor moeten geven. Die toestemming dient bovendien met kennis van zaken te gebeuren. De minimale informatie die daarvoor moet worden medegedeeld zal bij Koninklijk Besluit bepaald worden.

De OVB stelt zich niettemin vragen bij de praktische gevolgen van een weigering van de test. Hoewel zij tevreden opmerkt dat het voorgestelde artikel 112duodecies Sv., § 4 expliciteert dat “*aan de weigering van een persoon om deel te nemen geen enkel rechtsgevolg kan worden verboden*”, valt het opnieuw moeilijk te garanderen dat een weigering in de praktijk geen invloed kan hebben op het vermoeden van onschuld. Door de publieke opinie kan het bovendien gepercipieerd worden als een impliciete bekentenis, waarvan de psychologische en sociale impact op mogelijks onschuldige verdachten niet ontkend kan worden.

Daarnaast betreurt de OVB het dat de wetgever de polygraaftest niet beschouwt als een verhoor of onderdeel van het verhoor zoals bedoeld in artikel 47bis van het Wetboek van Strafvordering. Als er naar aanleiding en na afloop van de polygraaftest een verhoor wordt afgenomen, worden alle rechten inzake de toegang tot een advocaat bij het verhoor gewaarborgd. Ook zal bij het spontaan overgaan tot bekentenissen de test onmiddellijk worden stopgezet en zal er worden overgegaan tot een verhoor overeenkomstig artikel 47bis Sv. en artikel 2bis en 24bis/1 van de Wet op de Voorlopige Hechtenis. Maar de rechtswaarborgen die door dergelijke bepalingen worden gegarandeerd, zijn dus niet van toepassing tijdens de uitvoering van de test zelf. De advocaat zal de test enkel kunnen volgen vanuit de regiekamer, zonder rechtstreeks te mogen tussenkomen tijdens de eigenlijke test of deze te mogen onderbreken. De verdachte zal vooraf akkoord moeten gaan met deze gang van zaken.

De OVB meent dat de pertinente en substantiële vragen over de feiten van het vermeende misdrijf die tijdens de test gesteld worden, de kenmerken van een verhoor vertonen en

dat bijgevolg alle Europese en Belgische waarborgen van toepassing zouden moeten zijn. Dat impliceert dat de advocaat de betrokken persoon bijvoorbeeld moet kunnen herinneren aan zijn zwijgrecht of zijn recht om zichzelf niet te beschuldigen. Wel vindt de OVB dat de tussenkomst van de advocaat in dat geval op een serene manier dient te gebeuren zodat er geen sprake kan zijn van een beïnvloeding van de test.

3. Conclusie

De OVB is teleurgesteld dat zij niet gehoord is in het debat over de invoering van de polygraaf in het Wetboek van Strafvordering. Hoewel zij meent dat een wettelijk geregeld gebruik van de leugendetector te verkiezen valt boven de omzendbrieven en de rechtspraak op basis waarvan de test thans wordt uitgevoerd, is de OVB een fervent tegenstander van het gebruik van de polygraaf in strafprocedures. Zij vraagt de wetgever met aandrang waakzaam te zijn voor het effect op de rechten van de verdediging en rekening te houden met de betrouwbaarheid van de test en haar potentiële impact op het verloop van de strafprocedure.

Dr. Nico Moons
Jurist Studiedienst OVB

